

ע"פ 1448/18 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 1448/18

לפני:

כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופטת ע' ברון
כבוד השופט י' אלרון

המערער:

פלוני

נ ג ד

המשיבה:

מדינת ישראל

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי באר
שבע מיום 27.12.2017 בתפ"ח 817-02-15 שניתן
על ידי כבוד השופטים: ח' סלוטקי, א' אינפלד וא' חזק

תאריך הישיבה:

א' בחשון התש"ף (30.10.2019)

בשם המערער:

עו"ד אורי דייגי

בשם המשיבה:

עו"ד עידית פרג'ון

פסק-דין

השופט נ' הנדל:

עמוד 1

ערעור זה נסוב על הסתייגותו של המערער מהרשעתו בביצוע עבירות מין חמורות בעשרה מקרים שונים כלפי אימו. לחלופין, מסתייג המערער מחומרת העונש.

רקע

1. כנגד המערער, יליד שנת 1980, הוגש כתב אישום אשר ייחס לו חמישה אישומים. שלושת האישומים הראשונים הם באינוס לפי סעיף 345(א)(1) לחוק העונשין, תשל"ז-1977, והם כללו סך של עשרים מקרים שבוצעו כלפי אימו (להלן גם: הנפגעת), ילידת שנת 1958, על פני תקופה של כחודש וחצי בסוף שנת 2014 ותחילת שנת 2015. בחלקם יוחסו לו גם עבירות של מעשה סדום לפי סעיף 347(ב) לחוק העונשין ושל מעשה מגונה לפי סעיף 348(ג1) לחוק העונשין. האישום הרביעי הוא בתקיפה סתם לפי סעיף 379 לחוק העונשין, והאישום החמישי הוא במעשה מגונה לפי סעיף 348(ג) לחוק העונשין - שניהם כלפי אחותו (להלן גם: האחות).

כתב האישום מגלה מסכת עובדתית מבעיתה, שלפיה במשך קרוב לשבעה שבועות, בתדירות של פעמיים עד שלוש בשבוע, המערער נהג להיכנס לחדרה של אימו, להורות לה להתפשט או להפשיטה, ולכפות עליה לקיים איתו יחסי מין, פעמים רבות תוך שימוש באימים ובכוח פיזי. כל זאת, חרף התנגדותה של הנפגעת, שבכתה, התחננה שיפסיק ואמרה לו כי היא אימו, וכי היא אישה זקנה וחולה. לעיתים, המעשים כללו גם מין אוראלי או ניסיונות למין אנאלי. המעשה האחרון, המתואר באישום השני, כלל אלימות פיזית, לרבות כפייה של מין אוראלי, וכן איום של המערער כלפי הנפגעת, כי "יבוא אליה עם שישה אנשים נוספים". בבוקר שלאחר המעשה האמור, עת יצא המערער לעבודה, הגישה הנפגעת תלונה למשטרה בליווי ביתה. באותו יום נעצר המערער ומאז הוחזק במעצר, ולאחר מתן גזר הדין בעניינו, החל לרצות עונש מאסר.

יצוין כי הנפגעת לוקה בסכיזופרניה פרנואידי, מחלת נפש שבגינה אושפזה מספר פעמים בבית חולים פסיכיאטרי. המעשים החלו לאחר שחרורה מתקופת אשפוז.

2. המערער כפר בכל המעשים שיוחסו לו, אך בית המשפט המחוזי דחה גרסתו ומצא להרשיעו פה אחד בכל האישומים, למעט האישום החמישי שממנו זוכה מחמת הספק, ובכפוף לצמצום מספר מקרי האינוס באישום השלישי, משמונה-עשר לשמונה. בסך-הכל, המערער הורשע בעשרה מקרי אינוס כלפי אימו ובעבירת תקיפה כלפי אחותו (תפ"ח 817-02-15, כב' השופטים ח' סלוטקי, א' אינפלד וא' חזק). בגין מעשים אלו נגזרו על המערער 18 שנות מאסר בפועל, שנמנו מיום מעצרו.

מבחינה ראייתית, הרשעת בית המשפט המחוזי התבססה בעיקרה על גרסת הנפגעת, כפי שנמסרה בעדותה בבית המשפט, וקודם לכן בחקירתה במשטרה. גרסה זו חוזקה על-ידי ראיות נוספות: ממצאים פורנזיים בדמות תאי זרע וסימנים חיצוניים המעידים על חדירה באיבר מינה של הנפגעת; ועדות האחות, ביתה של הנפגעת, אודות האופן שבו הנפגעת חשפה בפניה את האירועים ואודות מצבה הנפשי של הנפגעת בעת זו, כמו גם הקלטת שיחת הטלפון של

האחות למשטרה, שהותירה על בית המשפט המחוזי רושם כי מדובר בתלונת אמת. המשיבה טענה לקיומה של ראייה נוספת המפלילה את המערער - קיומו של DNA של המערער בזרע שנמצא באיבר מינה של הנפגעת - אולם בית המשפט המחוזי נמנע מלבסס את הרשעת המערער על ראייה זו. זאת, משום שלשיטתו, המשיבה לא הוכיחה כי שיטת העבודה שבה השתמשה לצורך "הפרדת" ה-DNA של המערער מזה של הנפגעת היא מדויקת דיה.

טענות הצדדים

3. בערעור שלפנינו משיג המערער על הרשעתו בכל מקרי עבירות המין כלפי אימו. טענותיו הן בארבעה מישורים חלופיים, כדלקמן: ראשית, אימרות הנפגעת במשטרה אינן קבילות כראיה לאמיתות תוכן, ובעדותה בבית המשפט אין כדי לבסס גרסתה באופן עצמאי. שנית, הנפגעת לוקה בסכיזופרניה פרנואידיית, מחלת נפש המאופיינת במחשבות שווא. אף אם אימרותיה במשטרה קבילות ומהוות חלק מעדותה, עדותה אינה צולחת את המבחנים שנקבעו בע"פ 800/85 ברדה נ' מדינת ישראל, פ"ד (מ) 266 (4) (1986) (להלן: עניין ברדה). על כן, המשקל של עדותה נמוך ביותר, ואין בה כדי להוות את הבסיס העיקרי להרשעת המערער. שלישית, אף אם עדותה של הנפגעת היא מהימנה ובעלת משקל ממשי, נדרשת לה, לטענת המערער, תוספת ראייתית משמעותית מסוג של סיוע. הראיות שעליהן התבססה הכרעת הדין בעניין זה אינן ממלאות דרישה זו. רביעית, לכל היותר, הראיות האמורות מהוות סיוע להוכחת מקרה האונס האחרון, שאירע ערב הגשת התלונה - הוא האישום השני - ואין בנמצא ראיות המסייעות להוכחת האישום הראשון והשלישי. בנוסף לאמור, מלין המערער על אופן סכימת המקרים באישום השלישי, וגורס כי לא היה בסיס להרשעתו בשמונה מקרי אינוס במסגרתו, שכן אין פרטים על מקרים אלו והערכת מספרם היא שרירותית. לבסוף, טוען המערער כי אף אם הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי תיוותר על כנה, יש מקום להקל בעונשו.

4. המשיבה סומכת ידה על הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי, לעניין קבילות אימרות הנפגעת במשטרה, הערכת מהימנותה ומשקל עדותה, ומילוי הדרישה לתוספת ראייתית. אולם, המשיבה סבורה שבית המשפט המחוזי שגה כאשר נמנע מהתבססות על ראיית ה-DNA, המהווה לדידה ראייה עצמאית המפלילה את המערער. היא טוענת כי בניגוד לקביעת בית המשפט המחוזי, אין כל קושי בשיטת העבודה שלה, שהיא שיטה בדוקה ומקובלת, בעלת מהימנות גבוהה, הנעדרת התנגדות בקהילה המדעית ומיושמת באופן תדיר בפסקי דין. לבסוף, המשיבה גורסת כי עונשו של המערער אינו מעלה כל קושי בשים לב לחומרת המעשים שבהם הורשע, ועל כן אין מקום להקל בו.

דיון והכרעה: הכרעת הדין

א. קבילות אימרות הנפגעת במשטרה

5. הנפגעת הגישה תלונה למשטרה בשל העבירות המתוארות בכתב האישום בבוקר שלאחר המעשה האחרון, וכחודש וחצי לאחר המעשה הראשון. כזכור, המעשה האחרון היה חמור במיוחד, וכלל אלימות פיזית, כפייה של מין אוראלי ואיום של המערער כלפי הנפגעת כי "יבוא אליה עם שישה אנשים נוספים". מדובר בתלונה מיידית, בפרט ביחס לעבירות מין. במועד הגשת התלונה ובשני מועדים סמוכים נוספים (יומיים לאחר מכן וחמישה ימים לאחר מכן) נגבו

מהנפגעת עדויות שבהן היא מספרת על האירועים באופן מפורט ומקיף, המצייר תמונה כוללת וקוהרנטית של עבירות המין הקשות שהמערער ביצע בה. בין היתר, בתלונה סיפרה הנפגעת כי האירועים החלו כחודשיים לפני יום תלונתה, וכי התרחשו פעמיים עד שלוש בשבוע, כך שבסך-הכל התרחשו כעשרים מקרי אונס.

לעומת זאת, עדותה בבית המשפט נמסרה מעל לשנה לאחר התרחשות האירועים. הנפגעת הובאה לבית המשפט באמצעות אמבולנס, בליווי צוות רפואי, לאחר שעברה ניתוח. מצבה הבריאותי בעת מתן העדות היה ירוד וכך גם תפקודה הכללי. היא בכתה לא פעם במהלך מתן העדות, ובית המשפט המחוזי התרשם כי המעמד קשה לה מאוד. עדותה כללה את עיקרי סיפור המעשים, אולם היא לא הייתה מפורטת - היא נתנה תשובות קצרות לשאלות ממוקדות שנשאלה, ולא הצליחה לתאר את מלוא רצף האירועים או להסבירם. כאשר נשאלה הנפגעת כמה פעמים היא נאנסה ומתי הייתה הפעם הראשונה, היא אמרה שהיא לא זוכרת (עמ' 110 לפרוטוקול הדין בבית המשפט המחוזי (להלן: הפרוטוקול)). עת ניסתה באת-כוח המשיבה בבית המשפט המחוזי לרענן את זיכרונה, ואמרה לה שבעדותה במשטרה היא אמרה שהפעם הראשונה הייתה חודשיים קודם לכן, ושזה קרה עשרים פעמים, הנפגעת חזרה ואמרה שהיא לא זוכרת. בהמשך, כאשר היא נשאלה כמה פעמים בשבוע היא נאנסה בתקופה שבין הפעם הראשונה והפעם האחרונה, ובפרט - האם זה קרה מספר פעמים או פעם אחת בשבוע, תשובתה הייתה: פעם בשבוע (עמ' 111 לפרוטוקול).

ככלל, אימרות עד במשטרה אינן קבילות כראיה לאמיתות תוכנן, אולם סעיף 10א לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971, קובע תנאים שבהתמלאותם יקום חריג לכלל זה והאימרה תוכר כקבילה - כראיה לאמיתות תוכנה. בענייננו, המחלוקת בין הצדדים היא בשאלה האם התמלא אחד משלושת התנאים החלופיים הקבועים בסעיף 10א(א)(3) לפקודת הראיות: "העדויות שונה, לדעת בית המשפט, מן האמרה בפרט מהותי, או העד מכחיש את תוכן האמרה או [העד] טוען כי אינו זוכר את תכנה [של האמרה]". יושם אל לב כי בעוד שהתנאי השני מצביע על סתירה בין הגרסאות - תכונה המאפיינת עד עוין - התנאי הראשון והתנאי השלישי, שהם תנאים חלופיים, עניינם בקשיים במתן העדות שאינם נובעים מרצון של העד לסתור את דבריו במשטרה או לחזור בו מהם באופן פוזיטיבי.

6. במקרה דנן, סבורני כי מתמלאים שניים מבין תנאים אלו. התנאי השלישי מתמלא, שכן הנפגעת טענה כי היא אינה זוכרת את תוכן האימרה, ביחס לחלקים מסוימים ומשמעותיים שלה - בתשובתה לשאלה כמה פעמים נאנסה ומתי הייתה הפעם הראשונה. התנאי הראשון - שוני בפרט מהותי בין העדות לבין האימרה - מתמלא גם כן. זאת, ביחס לשני פרטים: הראשון הוא התדירות שבה בוצעו מעשי האונס על פני תקופת הזמן שבה התרחשו - כלומר, מספר המקרים. כאמור, באימרות במשטרה מתייחסת הנפגעת לכעשרים מקרים, בתדירות של פעמיים עד שלוש בשבוע, ובעדותה בבית המשפט מתייחסת הנפגעת לכשישה מקרים, בתדירות של פעם בשבוע. בניגוד לטענת המערער, מספר המקרים ותדירותם הם עניין מהותי - מדובר בפער כמותי משמעותי, ובעבירה שאין צורך להכביר במילים על חומרתה ועל עוצמת הפגיעה הכרוכה בה, מה שמקנה ממד מהותי לעניין זה. אף אם המספר שבו נקבה הנפגעת בדבריה במשטרה היווה מבחינתה סוג של הערכה, הפער העצום בין ההערכות עולה כדי שוני בפרט מהותי בין שתי העדויות.

הטעם השני למסקנתי כי קיים שוני בפרט מהותי בין העדות לבין האימרה, נוגע לשוני ברמת הפירוט בין האימרות במשטרה לבין העדות בבית המשפט. כאמור, במשטרה סיפרה הנפגעת את השתלשלות העניינים באופן מפורט, עשיר ומלא, ללא צורך בשאלות מנחות תקופות; ואילו בבית המשפט ענתה הנפגעת בקצרה לשאלות מנחות,

לא כל תשובותיה היו מלאות או מספקות, ומידע שנכלל באימרותיה במשטרה לא זכה להתייחסות לכאן או לכאן. שוני זה יכול כשלעצמו להוות שוני בפרט מהותי לעניין סעיף 10א(א)(3) לפקודת הראיות (לגישה דומה ראו: ע"פ 5339/98 מדינת ישראל נ' פלוני, פ"ד נו(3) 769, פס' 4 לחוות דעתו של השופט י' קדמי (1999)).

יש לדחות אפוא את טענת המערער שלפיה אין להכיר באימרות הנפגעת במשטרה כקבילות, משום שהמקרה שלפנינו אינו מסוג המקרים שאותם התכוון המחוקק לכלול בסעיף 10א לפקודת הראיות, שהינם מקרים שבהם הקושי להעיד נובע מלחצים ואיומים שהופעלו על העד. דרישה כזו אינה קיימת בחוק. תכלית סעיף 10א לפקודת הראיות רחבה ממקרים מהסוג האמור. נדמה כי דווקא עניינה של הנפגעת - על החוויה שחוותה ועל מגבלותיה שנוצלו על-ידי המערער - מלמד מדוע מקרה כזה מחזק את הבסיס לקבל עדויות לפי סעיף 10א לפקודת הראיות. האמת תיאמר כי משנחקק סעיף 10א לפקודת הראיות, תנאיו הם אשר קובעים את היקף שיקול הדעת של בית המשפט בהעדפת אימרות החוץ של העד על פני עדותו בבית המשפט. בענייננו, מהנימוקים שפורטו, לא רק שהאימרות של הנפגעת קבילות לפי הסעיף האמור, אלא גם ניתן להבין היטב מדוע בית המשפט בחר להעדיף על פני עדותה בבית המשפט ולקבוע ממצאים לפיהן. המסקנה היא שאימרותיה של הנפגעת במשטרה קבילות כראיה לאמיתות תוכן ומהוות חלק מעדותה.

ב. מחלת הנפש של הנפגעת

7. כאמור, הנפגעת מתמודדת עם מחלת נפש מסוג סכיזופרניה פרנואידיית. עולה כי מחלה זו מאופיינת, בין היתר, באפשרות קיומן של מחשבות שווא, שיכולה ליצור חשש כי מי שלוקה במחלה זו יתאר אירועים שאין להם אחיזה במציאות, אף ללא כל כוונה לשקר. בעניין ברדה הובהר כי עדות של עד הלוקה במחלה זו היא קבילה, והמיקוד הוא בשאלת משקלה. נקבעו שלושה מבחנים שבהם יש להעמיד את העדות על מנת לקבוע את משקלה. הראשון - מבחן ההתרשמות הבלתי-אמצעית של בית המשפט מן העד, שבו על בית המשפט לתת דעתו, בין היתר, לחוות הדעת הרפואית אודות מחלתו; השני - מבחנה הפנימי של העדות, שבו נבחנים סימני האמת העולם מן העדות, כגון הגיונה הפנימי וסדר הפרטים בה; והשלישי - הוא המבחן העיקרי - קיומם של סימני אמת חיצוניים, קרי, ראיות חיצוניות המאמתות את העדות (עניין ברדה, פס' 11; להלן גם: מבחני ברדה).

בית המשפט המחוזי קבע כי עדותה של הנפגעת צולחת מבחן משולש זה, ועל כן היא מבססת, בליווי תוספות ראייתיות, את הרשעת המערער. לא מצאתי להתערב במסקנתו זו. ככלל, ערכאת הערעור אינה נוטה להתערב בקביעות הנוגעות למהימנות עדים, המבוססות על התרשמות ישירה של הערכאה הדיונית מהם (ראו למשל: ע"פ 2485/00 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 918, פס' 5 (2001)). במקום שבו עסקין בעד המתמודד עם מחלת נפש, המבחנים המשפטיים למשקל עדותו מורכבים ורב-ממדיים יותר, ועל כן מלאכת הביקורת של ערכאת הערעור מוקפדת יותר. אולם, עדיין יש משקל להתרשמות הערכאה הדיונית, בכפוף למילוי המבחנים המשפטיים המיוחדים.

מבחן ברדה הראשון הוא מבחן מהימנות המבוסס על התרשמות ישירה של בית המשפט מן הנפגעת, וכולל את חוות הדעת הרפואיות על אודות מחלתה. במסגרת מבחן זה התייחס בית המשפט גם לדו"ח הרפואי שנערך בעניינה של הנפגעת במועד הגשת התלונה על-ידי ד"ר פליוטקל ולעדויות שנתנה ד"ר פליוטקל בבית המשפט, וקבע כי הם מחזקים

את מהימנות עדותה של הנפגעת, וכי זו עומדת במבחן הראשון על-אף הדיסימולטיביות המסוימת שגילתה הנפגעת במהלכה. דעתי היא כי אין להתערב בקביעותיו של בית משפט קמא לעניין מבחן זה.

באשר למבחן ברדה השני - מבחנה הפנימי של העדות - בית משפט קמא קבע בענייננו כי עדות הנפגעת במשטרה מיטיבה לעבור אותו. מקריאת עדויות הנפגעת בפני המשטרה, עולה כי העדות עוברת אכן מבחן זה בהצלחה: עדותה עשירה, מפורטת, סדורה וקוהרנטית; היא מיטיבה לספר את רצף האירועים, והיא אף חזרה על עדות זו בשלושה מועדים שונים ללא סתירות. סיפורה אכן קשה, אך הוא בעל היגיון פנימי וכפי שקבע בית משפט קמא, דומה כי הנפגעת מתארת חוויות שחווה על בשרה. עדותה בבית המשפט מתיישבת עם מסקנה זו. הגם שהעדות בבית המשפט זקוקה להשלמה ולפירוט רב יותר, אלו התקבלו על-ידי העדות במשטרה.

מבחן ברדה השלישי הוגדר כ"העיקר". המבחן הוא מבחנה של העדות על-פי סימני אמת חיצוניים, "אשר יש בהם, לפי מבחני השכל הישר, כדי להשליך אור על אמיתותה" (שם, פס' 11). מצטרף אני לעמדתו של בית משפט קמא כי סימני אמת חיצוניים אכן בנמצא. הכוונה לממצאים הפורנזיים - תאי הזרע והסימנים באיבר מינה של הנפגעת. סימני האמת רלוונטיים באופן ברור למקרה דנן, שכן החשש הוא מפני המצאת גרסה שאינה אמת. ואולם, עולה מהממצאים החיצוניים כי הנפגעת אכן קיימה יחסי מין. אין בממצאים אלו כדי להוכיח כי הנפגעת עברה אונס, והם אף אינם מוכיחים את זהות המבצע, אך נדרשים סימני אמת ולא ראיה עצמאית שעומדת בפני עצמה. מבחן ברדה השלישי קשור לדרישת החיזוק, שעליה יורחב עתה.

ג. דרישת החיזוק

8. כזכור, המערער טוען כי יש צורך בראיית סיוע על מנת להרשיעו, גם אם עדות הנפגעת תתקבל. אכן, המקרה מחייב תוספת ראייתית לשם הרשעת המערער, אך לא מדובר בסיוע. על-פי סעיף 10א(ד) לפקודת הראיות, לא ניתן להרשיע נאשם על-פי אימרת עד במשטרה "אלא אם יש בחומר הראיות דבר לחיזוקה". כפי שצוין, מצבה הנפשי של הנפגעת אף דורש להפעיל את המבחנים שנקבעו בעניין ברדה, לרבות הצורך להצביע על סימני אמת חיצוניים. שילוב זה אינו הופך את הדרישה לחיזוק לדרישה לסיוע, אך הוא דורש כי בית המשפט ינהג בזהירות ויקפיד על איכות ראיית החיזוק. החיזוק וסימני האמת החיצוניים חייבים להיות ברורים ובעלי עוצמה, יותר ממצב שבו נדרש, למשל, רק חיזוק לפי סעיף 10א(ד) לפקודת הראיות.

9. בית המשפט המחוזי קבע כי כנגד המערער ישנן ראיות סיוע - הימצאותם של תאי זרע באיבר מינה של הנפגעת ושל סימנים המלמדים על ביצוע חדירה על איבר מינה של הנפגעת. ברם, לא יהיה נכון לקבוע כי ראיה זו עולה כדי סיוע, שהרי סלע המחלוקת בין הצדדים - הוא אמת המידה לקיומו של סיוע - אינו בשאלה אם הנפגעת קיימה יחסי מין אם לאו. לצד זאת, בית המשפט הצביע על שלושה חיזוקים שונים. טרם נציגם, נזכיר כי ראיית חיזוק צריכה אך לאמת את גרסתו של העד, ואין דרישה כי היא תסבך את הנאשם או תתייחס לזהותו, או אף תתייחס לשאלה השנויה במחלוקת בין הצדדים (ע"פ 6147/92 מדינת ישראל נ' כהן, פ"ד מח(1) 62, פס' 8 (1993)).

נציג עתה את שלוש ראיות החיזוק: (1) ממצאים פורנזיים בדמות תאי זרע באיבר מינה של הנפגעת וסימנים המעידים על ביצוע חדירה על איבר מינה של הנפגעת; (2) הגשת תלונה מיידית; (3) מצבה הנפשי-רגשי של הנפגעת במועד הגשת התלונה, על-פי עדויותיהן של האחיות ושל ד"ר פליוטקל.

הממצאים הפורנזיים אינם מעידים אמנם על היעדר הסכמה ליחסי המין, על ביצוע אונס, או על זהות האנס, אך הם מאמתים נקודה מרכזית בסיפורה של הנפגעת - עצם קיומם של יחסי מין. כך, הם מפיגים את החשש כי הנפגעת בדתה - בין אם במזיד ובין אם בשל מחשבות השווא שמקורן במחלתה - סיפור שאין לו כל אחיזה במציאות. זאת, ביתר שאת בנסיבות המקרה דנן, שכן הנפגעת לא נהגה לצאת מהבית או לקיים יחסי מין כלל, ושני ילדיה - שהתגוררו עימה בתקופת ביצוע העבירות, והיו בבית בערב ביצוע העבירה האחרונה - העידו כי לא ראו גבר שנכנס לחדרה.

בהקשר זה יצוין כי המערער משיג על קביעות מומחי התביעה וגורס כי הזרע והסימנים שנמצאו באיבר מינה של הנפגעת אינם מעידים בהכרח על קיום יחסי מין, שכן ייתכן שהם הגיעו או נוצרו בדרכים אחרות. קו טיעון זה נידון בבית המשפט המחוזי ונדחה על ידיו, ואין לי אלא להצטרף לנימוקיו. בית המשפט המחוזי הדגיש כי הממצא של סימנים על איבר המין אינו מהווה ראית חיזוק כשלעצמו, בשל האפשרות שלא נוצר כתוצאה מקיום יחסי מין, אולם הוא מצטרף לממצא של זרע באיבר המין, כך שהשילוב בין שניהם מעיד בהכרח על קיום יחסי מין.

מצבה הנפשי של הנפגעת בעת חשיפת האירועים בפני ביתה, בצירוף התלונה המיידית שהגישה, מחזקים גם הם את גרסתה. ביתה העידה כי ביום שבו התרחש מקרה האונס האחרון - הוא היום שבו האם חשפה את האירועים בפניה והגישה תלונה במשטרה - הנפגעת נראתה מבוהלת ונסערת. זאת, לדידי האחיות, לא כפי שהיא נראית כאשר היא חווה התקף של מחלתה. גם ד"ר פליוטקל, הפסיכיאטרית שבדקה אותה לאחר הגשת התלונה, מצאה כי היא מעלה תכנים הקשורים לטראומה שעברה, ולא למחלתה. ראיות אודות מצבה הנפשי של המתלוננת בעת חשיפת האירועים והגשת התלונה, וכן הגשת תלונה מיידית, הוכרו כראיות חיזוק המאמתות את גרסת המתלוננת, בפרט בהקשר של עבירות מין (ראו למשל: ע"פ 9608/11 מדינת ישראל נ' פלוני, פס' 14 לפסק דיני (7.7.2014) וההפניות שם; ע"פ 2921/13 רייטבורג נ' מדינת ישראל, פס' 62 לפסק דינו של השופט א' שהם (1.1.2015) וההפניות שם). על כל פנים, ראיות חיזוק אלו הן בבחינת למעלה מן הצורך, שכן סבורני כי די בממצאים הפורנזיים שתוארו לעיל כדי למלא את דרישת החיזוק במקרה דנן.

10. בניגוד לטענת המערער, הראיות המתוארות לעיל - ובפרט הממצאים הפורנזיים - מהוות חיזוק לכל העבירות שביצע כנגד הנפגעת, ולא רק לעבירה האחרונה (האישום השני בכתב האישום), שבוצעה ערב התלונה. הלכה היא כי כאשר מדובר בשרשרת אירועים דומים, והנאשם מכחיש את כולם, לא נדרשת תוספת ראיתית נפרדת לכל אישום ואישום, אלא די בראיה נוספת הנוגעת לאחד מהאירועים כדי ללמד על אמיתות גרסתו של העד כולה, וכך כדי להוות סיוע או חיזוק לכל העבירות המיוחסות לנאשם (ביחס לסיוע ראו: בש"פ 70/90 צדוק נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(1) 250, פס' 2 (1990) וההפניות שם; ביחס לחיזוק ראו: ע"פ 4186/93 בן נעים נ' מדינת ישראל, פס' 7 (3.4.1994)).

11. מכל האמור עולה כי ישנן די ראיות להרשעת המערער בעבירות שיוחסו לו, אף מבלי להזדקק לניתוח ראיות ה-DNA. ניתן להבין את רצון המשיבה כי בית משפט זה יקבע ממצא באשר לתקפות של שיטת עבודתה, ולו עבור תיקים

עתידיים. אולם, נראה כי הדבר לא יהיה מתאים מן הטעם שבית משפט קמא דן בנושא זה כ"אמרת אגב" ועל כן לא קבע ממצאים מובהקים לגבי התרשמותו מן המומחים ומהימנותם, ובית משפט זה אף לא שמע את העדים בעצמו. משכך, לא יהיה נכון להביע עמדה בעניין זה במסגרת תיק זה.

12. נקודה אחרונה: לעניין מספר מקרי האונס שבהם יש להרשיע את המערער, בית משפט קמא נקט זהירות ראויה בהעמדת מספר זה על עשרה מקרים, ולא על עשרים כפי שנעשה בכתב האישום, זאת בהתאם לדברי הנפגעת בעדותה במטרה. על כן, אין מקום להתערב בקביעה עובדתית זו. בהתאם לכל האמור, יש להותיר על כנה את הכרעת הדין של בית משפט קמא.

גזר הדין

13. עיקר הערעור הוקדש להכרעת הדין, אך בשולי הדברים ביקש המערער כי גם אם הרשעתו תיוותר על כנה, יושת עליו עונש מתון יותר לנוכח נסיבות חייו הקשות, צמצום מספר מקרי האונס שבהם הוא הורשע ביחס לכתב האישום, וכן זיכוי מהאישום החמישי (מעשה מגונה באחותו).

אין מקום לקבל טענה זו. העבירות שבהן הורשע המערער הן מהחמורות בספר החוקים. ריבוי המעשים, תכיפותם והתמשכותם; העובדה המצמררת שהמערער ביצעם כלפי אימו; והאלימות הגופנית והמילולית הקשה שנלוותה אליהם - כל אלו מעצימים את חומרתם. אלו מעשים שאין די מילים כדי להביע את הזעזוע מהם. נראה כי אף המחוקק לא צפה כי יתרחשו מעשים כדוגמתם. ראוי לציין בעניין זה כי עד שנת 2019, אחת ההגדרות של רצח בדין הישראלי הייתה גרימת מוות - אף אם לא בכוונה תחילה - להורה או לסב (סעיף 300(א)(1) לחוק העונשין (בוטל)). לעומת זאת, הגם שיש חומרה מיוחדת בעבירת אונס של אם, עבירה זו אינה נכללת בהגדרה של "עבירות מין במשפחה" (סעיף 351 לחוק העונשין). מכאן ניתן ללמוד עד כמה המקרה מזעזע ואף בלתי נתפס. הוא מעבר לדמיון של המחוקק, שאף לא מצא לנכון לסווגו כעבירת מין במשפחה. לכך יש להוסיף כי המערער ניצל את מצבה הקשה של אימו - את מחלתה הנפשית, את גילה ואת יכולתו להתקרב אליה בשל היותו בנה. בהקשר זה יוער כי ביתה של הנפגעת, שחיה עימם, אף לא חששה להשאיר את שניהם לבד.

מעבר לכך, כפי שציין בית המשפט המחוזי, המערער ניהל משפט. זכותו אמנם לעשות זאת אך הוא ודאי אינו רשאי להנות מהודאה באשמה. עד עתה הוא לא הודה במעשיו ולא לקח אחריות; ואין שיקולי שיקום משמעותיים העומדים לטובתו. אף נסיבות חייו של המערער לא נעלמו מעיניו של בית המשפט המחוזי. יש לזכור כי ערכאת הערעור נוקטת מדיניות מצמצמת בשאלת התערבותה בעונש שקבעה הערכאה הדיונית (ראו למשל: ע"פ 3259/15 ברק נ' מדינת ישראל, פס' 25 (30.3.2016) וההפניות שם). בשים לב לכל אלו, העונש שנקצב למערער - שהרכיב המרכזי בו הוא 18 שנות מאסר בפועל, והוא ניתן בגין כל המעשים שבהם הוא הורשע, לרבות התקיפה של אחותו - אינו מצדיק התערבות. אמנם זהו עונש חמור, אך הוא הולם את המעשה, ואינו מופרז בחומרתו - והרי לפי תיקון 113 לחוק העונשין זהו המבחן. על כן, יש להותיר על כנו את גזר דינו של בית משפט קמא.

14. סוף דבר: לנוכח כל האמור לעיל, אציע לדחות את הערעור על כל רכיביו.

שׁוֹפֵט

השופט י' אלרון:

אני מסכים לאמור בחוות דעתו המנומקת של חברי השופט נ' הנדל, וראיתי לנכון להוסיף הערה משלימה לעניין הערעור על חומרת העונש.

המעשים שביצע המערער באמו הסובלת ממחלת נפש מזעזעים ומעוררים חלחלה. המערער לא חמל על אמו יולדתו, אשר הוא בשר מבשרה, אנס אותה מספר רב של פעמים, וביצע בה מעשי סדום.

נדמה כי מעשיו של המערער עולים על כל דמיון עד כי המחוקק עצמו לא מצא לנכון להגדיר את האם כמושא של עבירות מין במשפחה, לפי סעיף 351 לחוק העונשין, התשל"ז-1977. במעשיו ניצל המערער את מצבה הנפשי המערער של האם על מנת לבצע בה את זממו, ומצא בה קורבן זמין לניצולה המיני ולמימוש גחמותיו המיניות.

בית משפט זה שב והדגיש כי יש לייחס חומרה יתירה לביצוען של עבירות מין, באשר הן פוגעות פגיעה פיסית ונפשית בקרבן העבירה, מחללות את כבודו, ומשפילות את צלם האדם שבו. הפגיעה הנגרמת לקרבן כתוצאה מביצוע עבירות אלו מתעצמת פי כמה וכמה כאשר מי שמבצען הוא בן משפחתו, אשר אמור להיות מאלו הקרובים לו ביותר, בתוך "ביתו-מבצרו" של הקרבן (וראו למשל: ע"פ 2433/18 פלוני נ' מדינת ישראל (2.12.2018); ע"פ 6577/10 פלוני נ' מדינת ישראל (28.11.2013)).

לנוכח מעשיו האכזריים של המערער, אשר תקף כאמור מספר רב של פעמים את אמו חולת הנפש, תמים דעים אני עם חברי השופט הנדל כי אין מקום להתערב בעונש שהוטל על המערער, ואוסיף אף כי העונש שהוטל עליו אף מקל עמו.

על בתי המשפט להעביר מסר חד וברור בדבר האינטרס הציבורי שבביעור התופעה של ביצוע עבירות מין בתוך התא המשפחתי, ולהטיל על המבצעים עבירות אלו עונשים חמורים ומרתיעים אשר יש בהם כדי לבטא את הסלידה מהן.

שׁוֹפֵט

השופט ע' ברון:

אם נדרשת הוכחה לכך שהמציאות עולה על כל דמיון, יעיד על כך המקרה שנגול לפנינו בתיק זה שבו ביצע המערער עבירות אינוס באמו החולה. המעשים מעוררי חלחלה וצער גדול מאוד על האם שהיא קורבן למאוייו המזוויעים של בנה. אני מסכימה עם חברי השופט נ' הנדל, שדין הערעור להידחות, הן על הכרעת הדין הן על גזר הדין.

שופט

אשר על כן, הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט נ' הנדל.

ניתן היום, כ"ז בתמוז התש"ף (19.7.2020).

שופט

שופט

שופט
